

Rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen. Suggesties en aanvullingen 0543 472603

Bijna 750 jaar al wonen er Breukelaars in Varsseveld. Er zijn plannen voor een reünie in 1998 om dit te gedenken. Een domper op de feestvreugde zijn echter ongetwijfeld de boze plannen van de gemeente Wisch tot sloop van het oude stamhuis, de monumentale landgoed-boerderij Breukelaar ten oosten van het dorp, om plaats te maken voor (nog meer) kale industrie.

De familie is uitvoerig beschreven in het fraaie boek 'Het Brockeler en de wereld van de Breukelaars 1248-1993'.

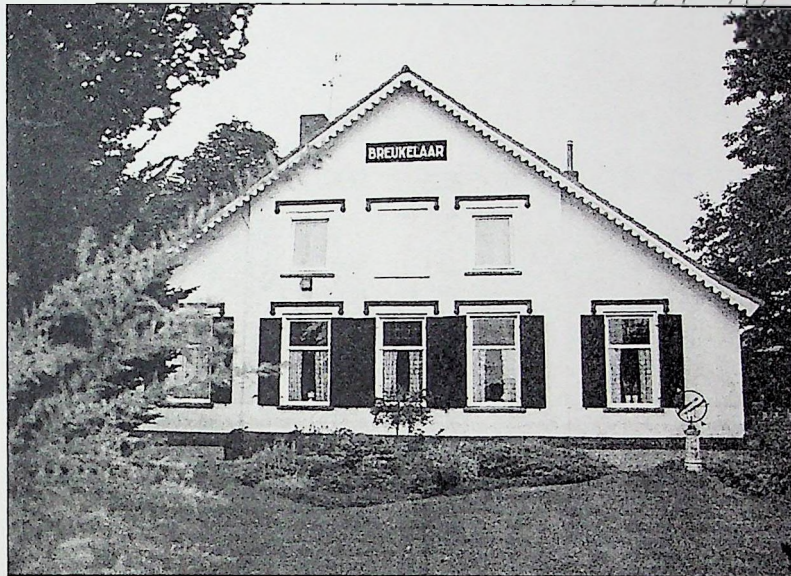
De arts Johan Wessel Breukelaar (1926-1992) heeft hiervan zijn levenswerk gemaakt. Helas heeft hij het eindresultaat nooit gezien. Ernstig ziek werkte hij tot op de dag van zijn dood in 1992 in Almelo aan het boek. Een oomzegger nam het werk spontaan over, Johan Willem Breukelaar uit Brummen.

Johan Wessel begon zijn project met een advertentie met de vraag naar familiegegevens in het tijdschrift De Spiegel. Er kwamen veel reacties en dit alles leidde in 1958 tot een grote reünie met zo'n 115 stamgenoten in zaal De Ploeg in Varsseveld. Toen werd ook een familieboom gepland aan de Dames Jolinkweg. De Graafschap-Bode kopte 'vreedzame invasie van een der oudste geslachten van Varsseveld'.

Brockeler

Het erf Brockeler, een boerderij midden in de bossen van de Binneneurme ten oosten van Varsseveld, werd in 1248 door de graven van Lohr geschonken aan het klooster Bethlehem, waar van het zodoende een van de oudste bezittingen was.

Breukelaar oudste geslacht Varsseveld

• Het oude stamhuis van de Breukelaars in Varsseveld, waarmee de gemeente Wisch boze plannen heeft. (Foto Ron Nagtzaam)

De naam kan worden uitgelegd als ontgonnen bos maar ook kan het woord broeck (drassig land) erin zitten. Het was kennelijk een woeste omgeving, want in 1605 luidt het: 'Dit guet is wall het slimste landt in gans Varsseveld'. Hoewel er al eerdere bewoners bekend zijn, is Albertus Brockeler in 1529 de eerst aantoonbare Breukelaar-stamvader in rechte lijn. Hij is pachter tot zijn dood in 1559 en moet als pachter niet alleen honing en was, maar ook complete bijenvolken afstaan, wel een teken dat de imkerij in

Varsseveld bloeide.

Van de familie Brockeler/Breukelaar zijn al vroeg telgen weggetrokken om ouders hun gezinnen te stichten. Herman (geb. 1615) werd in Doetinchem herbergier van het logement de Swarte Leeuw aan de Hemburgerstraat. Ook in Doesburg en Lichtenvoorde doken naamdragers op, via Westendorp (Hoge Wand) ontstond de tak Silvolde.

Rond 1650 was er een ware exodus van ondernemende personen naar de lokkende bloeiende handelstad Amsterdam. De

Breukelaars en hun nazaten waren in de hoofdstad erg gezien. Hendrik Breukelaar (1809-1839) was, hoewel hij al jong overleed, een bekend kunstschilder. Ook waren de Breukelaars toernrijke klokkers- en uurwerkmakers en goudsmiden.

Bewaard is nog een zilveren tabaksdoo met inschrift, door het bestuur van het weeshuis in Aamsterdam geschonken aan het weeskind C.W. Breukelaar voor het redden van een drenkeling in 1814. In 1765 moesten de Breukelaars

hun oude stamhuis verlaten doordat de zonen van het boeren waren overgeschakeld op ambachten. Op het Brockeler kwamen nadien respectievelijk de families Veldhorst, Duitschof, Kuenen, Buevink en Aalderinks.

Gerrit Jan Breukelaar verhuisde naar het centrum van Varsseveld, de huidige Dames Jolinkweg, toen Aaltenscheweg, ter plekke waar een wegsmalte in de volksmond het 'Nieuw van Galas' werd genoemd. Hij was hout-draaier van beroep en maakte

stocken en spinnewielen. Maar dat neemt niet weg dat hij er voor eigen behoefte ook nog koenen en varkens op na hield. Uit het feit dat hij rommeester (buurtmeester) werd in zijn eigen 'Breukelaarsrot' mogen we afleiden dat hij een gezien persoon was. Maar hij stierf al op 39-jarige leeftijd. Door met een Aaltense neef te trouwen die ook meubelmaker was, kon zijn weduwe de zaak voortzetten. Opvolger was Wessel Breukelaar (1851-1919), van wie de initialen WB nog in oude spinnewielen te vinden zijn. In een reisverslag uit het begin van deze eeuw lezen we over Varsseveld: 'De oude Breukelaar draait hier even kunstig zijn vierlijke spinnewieljes als zijn vader en zijn grootvader het hebben gedaan.'

Zoon Johan Willem (geboren 1889) neemt het over en zet bij de houtbewerking voor het eerst machines in. Het bedrijf heeft als zaak in interieurverzorging nog bestaan tot 1979. In 1959 werd ook aan de Kattenberg in Aalten een zaak geopend (later Vernie). Een opmerkelijke naamdrager is dominee Derk Breukelaar (1814-1888), een broer van eerder genoemde Gerrit Jan. Derk was de eerste predikant van de afgescheiden gemeente in Aalten, van 1846 tot 1888. Hij woonde op de boerderij Grotenhuus in Dale. Naar hem werd in 1916 de chr. mulo aan de Piet Heinstraat in Aalten genoemd.

Berouw

Een aardige anecdotie uit de jaren '50 betreft Wilhelmina Hendrika Breukelaar-Rhebergen, de vrouw van Johan Willem Breukelaar. Ze had in haar jonge jaren gewerkt bij meester van Dijk en thuis in Aalten haar verdiensten, 15 gulden, in een glazen potje bewaard. Op een keer was het potje leeg. Liefst 25 jaar later kreeg Frans Rhebergen, haar broer, die chef was bij de Aaltense Courant, een brief van een weduwe uit het westen des lands met 35 gulden inhoud, met het verzoek dit aan Mina te overhandigen. De dief had op zijn sterfbed berouw gekregen. Hij was 35 jaar eerder bij schoenmaker Rhebergen gekomen om wat stukjes leer, om zelf de schoentjes van zijn kinderen te lappen. Maar hij had in het westen niets gezien. Uit geldgebrek had hij toen de inhoud van het potje meegenomen. De gelegenheid had hem een tief gemaakt. Hij had op het sterfbed zijn vrouw alles verteld en haar gevraagd het gestolen geld met rente terug te betalen.